

1968: Experimenteren voor een betere wereld

Achtergrond - 25 januari 2018 - Auteur: Josta van Bockxmeer

Massa's mensen gingen in 1968 in Berlijn de straat op, als gevolg van de dood van student Benno Ohnesorg en de aanslag op studentenleider Rudi Dutschke. Ook in andere Europese steden en in de Verenigde Staten laaide het protest tegen onder meer het autoritaire onderwijs en de oorlog in Vietnam op. Dit jaar zijn de acties vijftig jaar geleden. Maar de vraag hoe belangrijk de gebeurtenissen van 1968 waren, leidt nog steeds tot heftige discussies.

De een denkt bij 1968 aan democratisering, gelijke behandeling van vrouwen en mannen en de hoop op een betere wereld. De ander schrikt terug voor een nieuwe vorm van dogmatisme, terrorisme en seksueel misbruik. Aan het begin van het herdenkingsjaar van de protesten gaf historica [Ingrid Gilcher-Holtey](#) van de Universiteit Bielefeld haar kijk op de gebeurtenissen van 1968 tijdens en masterclass bij het Duitsland Instituut.

Gilcher-Holtey maakt duidelijk onderscheid tussen de protesten in het jaar 1968 zelf en de radicalisering die in de jaren daarna plaatsvond en die uiteindelijk leidde tot ontvoeringen en moorden door de Rote Armee Fraktion (RAF). 1968, dat zijn volgens haar de anti-autoritaire en creatieve experimenten. Hun bedenkers distantieerden zich van groeperingen die de macht wilden grijpen en naar het voorbeeld van socialistische staten de productiemiddelen wilden nationaliseren.

De actievoerders van 1968 vormden een sociale beweging, stelt de historica, wat betekent dat ze geen spontane opstand waren, maar een netwerk dat door middel van protest een sociale verandering wilde veroorzaken. Ze waren ook niet beperkt tot Duitsland, maar werkten bijvoorbeeld samen met de vredesbeweging in de Verenigde Staten en de nieuwe linkse beweging in Frankrijk.

Benno Ohnesorg

In een spannende navertelling schetst Gilcher-Holtey, die in 1968 zestien jaar oud was, hoe in Parijs een demonstratie op 10 mei 1968 ontaardde in de bezetting van de buurt ten zuiden van het Panthéon. Gedurende de nacht overlegden politiefunctionarissen koortsachtig hoe ze de situatie weer onder controle konden krijgen, voordat om vijf uur 's ochtends president De Gaulle zou ontwaken. Ze

kozen voor een hard optreden, dat de opmaat werd naar wekenlange massaprotesten.

Vanaf de dood van student Benno Ohnesorg vonden in heel Duitsland protesten plaats

In Duitsland geldt de dood van de student Benno Ohnesorg, die op 2 juni 1967 bij een demonstratie in Berlijn werd neergeschoten, als 'kritiek moment'. Vanaf dat ogenblik vonden niet meer alleen in de hoofdstad, maar aan alle Duitse universiteiten protesten plaats. De zogenoemde *außerparlamentarische Opposition* richtte zich vooral tegen de *Notstandsgesetze* - de noodtoestand - die de bondsregering wilde invoeren.

De zorgen van de 68'er over de Duitse democratie hadden er ook mee te maken dat er met het totstandkomen van de *große Koalition* van CDU/CSU en SPD in 1966 geen echte oppositie meer was in de Bondsdag. Bovendien hadden kanselier Kiesinger en president Lübke een twijfelachtig oorlogsverleden. De Duitse jongeren begonnen in die tijd vragen te stellen over de rol die machthebbers van de oudere generatie tijdens de oorlog hadden.

Ludieke acties

Waarom ging het de actievoerders precies? Volgens Gilcher-Holtey streden ze vooral tegen autoriteit en voor zelfbeschikking, bijvoorbeeld door hervormingen in het onderwijs. Daarbij namen ze een voorbeeld aan de denkers van de Duitse sociologische stroming Frankfurter Schule, de Franse Nouvelle Gauche en de Amerikaanse New Left. Ze wilden niet de macht overnemen, maar ruimte scheppen voor experimenten met nieuwe maatschappelijke structuren, stelt de historica.

De 68'er bezetten daarom publieke ruimtes zoals universiteiten en organiseerde ludieke acties, die de aandacht van de pers trokken. Ze richtten ook uitgeverijen en theaters op, zoals de Berlijnse Schaubühne en het linkse dagblad taz. In een van haar artikelen beschrijft Gilcher-Holtey hoe aan de Schaubühne het stuk Peer Gynt vijf hoofdrolspelers telde. Regisseur Peter Stein zag zich gedwongen het hele ensemble over de verdeling van de rollen te laten stemmen.

Protesten nu

Veel van de problemen waartegen de *Neue Linke* actie voerden, spelen ook vandaag de dag een rol. Het academisch onderwijs staat door de vele bezuinigingen onder druk. Bovendien komen jongeren maar moeilijk aan een baan, wat tot conflicten met de oudere generatie leidt. De klimaatverandering en de omgang met vluchtelingen zetten de samenleving nog verder onder druk. "De

problemen zijn nu net zo dringend als toen”, zegt Gilcher-Holtey. “Waarom blijft het politieke protest uit?”

“De problemen zijn nu net zo dringend als toen. Waarom blijft het politieke protest uit?”

Protesten zijn er wel. De historica noemt de Nuit Debout-beweging, die in 2016 uit protest tegen de plannen het ontslagrecht te versoepelen nachtelijke demonstraties organiseerde in verschillende Franse steden. In Spanje begon Podemos als protestbeweging tegen de jeugdwerkloosheid en de gevestigde politieke orde. Onder de naam Occupy bezetten activisten naar Wall Street ook onder andere het Amsterdamse Beursplein en blokkeerden ze de toegang naar de Europese Centrale Bank in Frankfurt.

Rechtse groepen

Al deze acties krijgen tot nu toe veel minder gehoor dan de protesten van 1968. Volgens Gilcher-Holtey ontbreekt een gezamenlijk doel, zoals het verhinderen van de noodtoestand dat in Duitsland was. In plaats van links georiënteerde actievoerders lijken nu rechtse groeperingen zoals de [Identitäre Bewegung](#) succesvol gebruik te maken van de tactieken van 1968. Daarbij horen bijvoorbeeld provocerende acties, zoals de oproep aan leden [voogdij aan te vragen](#) voor jonge asielzoekers en hen aan te zetten Duitsland te verlaten.

Misschien hoort het snelle verdwijnen ook wel bij sociale bewegingen, denkt de historica hardop. Ook de groeperingen uit 1968 losten snel weer op, of gingen in kleine groepjes uiteen. Dat betekent volgens haar niet dat ze geen effect hebben gehad. Gilcher-Holtey: “Ze hebben de mensen veranderd die eraan hebben deelgenomen.”

Dit is het eerste artikel in een reeks naar aanleiding van het vijftigjarig jubileum van 1968.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/24531/1968-experimenteren-voor-een-betere-wereld>